

Гладкова Є. О. старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЗАХИСТ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ У ДЕЯКИХ МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТАХ

Розглядаючи питання про розміщення норм, якими передбачено захист честі та гідності у міжнародно-правових документах слід вказати, що вони там займають особливе місце. Так, преамбулою Загальної Декларації прав людини (далі – Декларація), прийнятої і проголошеної резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 визнається, «що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру» [1]. При цьому окремими нормами зазначається, що «всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах» (ст. 1 Декларації), ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання (ст. 5 Декларації), кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави (ст. 22 Декларації) [1].

Це підтверджується нормами інших міжнародних документів, зокрема, положеннями Міжнародного Пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного Пакту про громадянські і політичні права, які були прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року та ратифіковані Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року [2, 3].

У преамбулі Міжнародного Пакту про економічні, соціальні і культурні права вказується, що «Держави, які беруть участь у цьому Пакті, беручи до уваги, що відповідно до принципів, проголошених Статутом Організації Об'єднаних Націй, визнання гідності, властивої всім членам людської сім'ї, та рівних і невід'ємних прав їх є основою свободи, справедливості і загального миру, визнаючи, що ці права випливають з властивої людській особі гідності, визнаючи, що згідно з Загальною декларацією прав людини ідеал вільної людської особи, вільної від страху та нужди, можна здійснити, тільки якщо будуть створені такі умови, за яких кожен може користуватися своїми економічними, соціальними і культурними та політичними правами, беручи до уваги, що за Статутом Організації Об'єднаних Націй держави зобов'язані заохочувати загальне поважання і додержання прав і свобод людини, беручи до уваги, що кожна окрема людина, маючи обов'язки щодо інших людей і того колективу, до якого вона належить, повинна добиватися заохочення і додержання прав, визнаних у цьому Пакті, погоджуються ...» [2].

Практично дослівно сформульовано і преамбулу Міжнародного Пакту про громадянські і політичні права: «Держави, які беруть участь у цьому Пакті, беручи до уваги, що відповідно до принципів, проголошених Статутом Організації Об'єднаних Націй, визнання гідності, властивої всім членам людської сім'ї, та рівних і невід'ємних прав їх є основою свободи, справедливості і загального миру, визнаючи, що ці права випливають з властивої людській особі гідності, визнаючи, що згідно з Загальною декларацією прав людини ідеал вільної людської особи, яка користується громадянською і політичною свободою і свободою від страху та нужди, можна здійснити, тільки якщо будуть створені такі умови, за яких кожен може користуватися своїми економічними, соціальними і культурними правами, так само, як і своїми громадянськими та політичними правами, беручи до уваги, що за Статутом Організації Об'єднаних Націй держави зобов'язані заохочувати загальне поважання і додержання прав і свобод

людини, беручи до уваги, що кожна окрема людина, маючи обов'язки щодо інших людей і того колективу, до якого вона належить, повинна добиватися заохочення і додержання прав, визнаних у цьому Пакті, погоджуються ...» [3].

Текст преамбул вищезгаданих міжнародних документів підтверджує той факт, що лише людина, яка має «гідність людської особи» здатна та має право користуватися економічними, соціальними і культурними та політичними правами, які забезпечуються державою. Тільки особа, що досягла певного рівня соціального розвитку гідна мати певні права та виконувати обов'язки, що виникають поряд з ними. Зокрема, відповідно до ст. 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, «Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на освіту. Вони погоджуються, що освіта повинна спрямовуватись на повний розвиток людської особи та усвідомлення її гідності і повинна зміцнювати повагу до прав людини і основних свобод. Вони, далі, погоджуються в тому, що освіта повинна дати можливість усім бути корисними учасниками вільного суспільства, сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма націями і всіма расовими, етнічними та релігійними групами і сприяти роботі Організації Об'єднаних Націй по підтриманню миру» [2]. А у ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права міститься вказівка на те, що «нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність поведженню чи покаранню. Зокрема, жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим досліддам» [3].

Останнє положення закріплено також у Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання, ратифікованої Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 3484-XI від 26 січня 1987 року, де вказано, що «визнання рівних і невід'ємних прав усіх членів людської спільноти є основою свободи, справедливості й загального миру», вказані права «впливають із гідності,

властивої людській особі» і «беручи до уваги зобов'язання держав згідно зі Статутом, зокрема статтею 55, сприяти загальній повазі та додержанню прав людини й основних свобод, враховуючи статтю 5 Загальної декларації прав людини та статтю 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, які передбачають, що нікого не може бути піддано катуванню та жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню» держави-учасниці погоджуються на дотримання прав людини.

Цим положенням стверджується, що оскільки людина володіє гідністю незалежно від своєї дійсної соціальної цінності, вона має право на її повагу з боку оточуючих. Жодні обставини (навіть обтяжуючі відповідальність та покарання) не можуть служити підставою для приниження людської гідності, в тому числі обвинувачення у вчиненні або вчинення особою злочину будь-якої тяжкості.

Положення вказаних норм дають підстави зробити висновок, що людська гідність, поряд з іншими невід'ємними правами – право на життя, право на свободу та особисту недоторканність тощо виступає в якості основи, яка сприяє його гармонійному розвитку суспільства та вказує на цінність кожної окремої людини як його невід'ємної частини. Саме наявність у людини честі та гідності лежить в основі виділення всіх інших прав і свобод: економічних, соціальних, культурних, громадянських та політичних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна декларація прав людини // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042/print1360158881064154.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043/print1360158881064154.

